

REPORTATGE | LA REMODELACIÓ URBANÍSTICA S'EMPORTA LA BORDA QUE RECORDAVA EL POBLE DESAPAREGUT

Del Fener, ni l'últim vestigi

De la llinda amb la inscripció "16 d'abril de 1865 sen porta lo poble y lo 1896 se remunta una borda", que Pere Canturri recordava

com a únic vestigi visible de l'existència del poble del Fener, ja tampoc queden ni les restes. Se les endugué el vent (urbanístic).

A. D.
Andorra la Vella

Del poble, va deixar escrit Canturri, només van quedar lloses i bigues, "unes graelles, una paella i uns ferros treballats pertanyents a una reixa d'església apareguts en fer els fonaments de diversos edificis", al carrer de la Unió. La borda i la llinda que en guardaven memòria acabaven de caure, també víctimes de la remodelació urbanística.

També va deixar darrere seu cert debat (avui bastant tancat, s'ha de dir) sobre el fenomen que va arrasar el poble: aiguat o terratrèmol? Què va provocar la gran esllavissada? Per als científics -com el geòleg Valentí Turu-, el dubte es tracta més aviat d'una confusió generada arran de l'informe que va redactar Silví Thos i Codina, enginyer de mines convidat pel Consell General per fer un estudi sobre la riquesa mineral de les Valls. L'expert va visitar el país el 1883, és a dir, quasi dues dècades després del desastre, i al seu text parla d'un "*fenómeno de actividad endógena, concomitante tal vez de la borrasca sísmica que por aquella época se estaba desarrollando en Italia*".

Però és l'única referència existent -o si més no, trobada fins ara- sobre aquest hipotètic terratrèmol. Ho puntualitza l'historiador Joan Lluís Ayala. Qui explica que no hi ha cap esment ni al llibre d'actes del Consell ni al del comú d'Andorra la Vella. "Seria més que estrany que un fenomen tan excepcional com un terratrèmol quedés sense registrar", considera. Així que "no hi ha cap font directa que parli de terratrèmol i l'única que hi ha, el text de Thos,

**UNA SOLA
PROBABLE IMATGE
DEL POBLE**

ANDORRA LA VELLA. Del poble desaparegut tampoc no se'n conserven imatges. A la pàgina web Andorra Antiga proposen aquesta (clicxé Labouche i ATV) del camí d'Andorra a Escaldes passant per la Creu Grossa i, tan sols probablement, amb el Fener al fons.

**Terratrèmol o
esllavissada?
En realitat no
hi havia debat**

resulta que és escrit quasi vint anys més tard".

Ayala, que ha dedicat treballs de recerca a documentar tres segles d'esllavissades al Principat -l'estudi dels riscos naturals a través de les fonts documentals històriques és un dels seus terrenys d'acció-, aposta des d'aquest vessant per la hipò-

tesi de l'allau i descarta el terratrèmol.

En realitat, puntualitza el geòleg Valentí Turu, "mai no hi ha hagut debat des del punt de vista científic". Des de la seva disciplina, "la descripció de l'esllavissada s'avé molt amb els efectes que es produeixen", és a dir, "el comportament de l'aigua

com un fluid, l'arrossegament de les cases, el fet d'haver-se trobat vestigis encara quan va ser eixamplada la zona comercial", tot plegat fa pensar en una "catàstrofe d'inundació per causes meteorològiques més que per causes internes de la terra".

UN VESSANT 'METAESTABLE'

Turu continua argumentant que es tracta d'un vessant "metaestable", és a dir, que el terra no és estable però tampoc inestable, que està al límit. I això des de fa quasi 8.000 anys, puntualitza. Per què? Perquè té un pendent important i és conca de recepció d'aigües, just per sota d'una tartera que permet la infiltració ràpida de l'aigua de pluja. Així que si la precipitació és torrencial pot conduir l'aigua ràpidament a la part interna del vessant, provoca pressió contra el propi pes del vessant i fa que disminueixin els elements de resistència (la cohesió del terreny) contra l'esllavissament.

I s'inclina més per un episodi de pluges que per la neu fosa? Aquí torna a les fonts escrites: Thos fa referència a les fortes pluges. És cert que l'enginyer va passar pel Principat divuit anys després del desastre. Però encara hi ha una font fiable anterior -tot i que molt poc coneguda encara-: un altre científic escocès, Stewart H. Methenhaupt, qui va ser el primer geòleg de qui hi ha constància que hagués passat per les Valls. I ell sí que va arribar molt poc després de l'esllavissada, quan encara eren ben visibles els efectes sobre el terreny.

Accedir a l'obra i conèixer bé la descripció i estudi sobre el terreny que aquell científic escocès va fer de les Valls sí que és un tema pendent, puntualitza Turu.

CINEMA | VOL BATRE EL DE BONZE I EL DE BOLCADA AMB COTXE

Dos rècords mundials per a la futura escola d'especialistes

REDACCIÓ
Andorra la Vella

Els responsables de la futura escola d'especialistes de cine Àngel Plana treballen en la preparació de dos rècords mundials que volen trencar aquest estiu: un de bonze -amb l'andorrà Gerard Miralles en el projecte- i un altre de

bolcada amb cotxe. Dues proves que se celebraran a Espanya i Rússia, respectivament.

Amb aquests reptes al davant, Plana i el seu equip han decidit posposar l'obertura del curs per al mes de setembre vinent. Inicialment estava previst per a mitjan aquest mes, és a dir, en molts pocs dies.

Aquesta, va explicar Miralles, és una de les raons, però no l'única. El cert és que també estan esperant que el sector femení s'animi a inscriure's: de les places sol·licitades fins al moment, explica, no hi ha hagut cap inscripció de dones. Per incentivar-les han decidit oferir-los la matrícula del curs gratuïta. "Esperem que començaran a decidir-se perquè en realitat les productores de cinema ens les estan demanant contínuament, és una necessitat laboral del gremi."

Gerard Miralles i Àngel Plana, responsables del centre.